

Trestněprávní přesahy, průniky a souvislosti, včetně trestněprávní odpovědnosti právnických osob

JUDr. Ladislav Smejkal (advokátní kancelář Dentons)

Justiční akademie, Kroměříž, 13. 6 . 2018

Úvod

Základní právní předpisy – časová linka

1. **Trestní řád** (zák. č. 141/1961 Sb.) – účinnost od 1. 1. 1962 (**TŘ**)
2. **Trestní zákoník** (zák. č. 40/2009 Sb.) – účinnost od 1. 1. 2010 (**TZ**)
3. **Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim** (zák. č. 418/2011 Sb.) – účinnost od 1. 1. 2012 (**TOPO**)
4. **Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věch trestních** (zák. č. 104/2013 Sb.) - účinnost od 1. 1. 2014
5. **Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim** (zák. 183/2016 Sb.) – účinnost od 1. 12. 2016
6. **Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich** (zák. č. 250/2016 Sb.) – účinnost od 1. 7. 2017 (**PřesZ**)

Vývoj správního trestání a soudního trestání

- Výrazný příklon k obecným principům i některým institutům trestního práva soudního
- Inspirace TOPO – kupř. otázka přičitatelnosti (§ 20 odst. 2 PřesZ)
- Sbližování pohledu na správně trestní delikty a na soudně trestní delikty
- Obvinění z přestupku jednoznačně na úrovni trestního obvinění podle čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy – vyšší nároky na rozhodovací praxi veřejné správy
- Výrazný nárůst případů trestní odpovědnosti právnických osob, narůstající přesah oblastí s překryvem ke správnímu trestání

Správní a soudní trestání: rozdíly a podobnosti

- Shodný objekt přestupků a trestných činů – kritériem rozlišení je míra společenské škodlivosti
- Poměr společenské škodlivosti – zásada subsidiarity trestní represe
- Trestní sankce ukládají soudy x správní sankce orgány veřejné správy
- Správní trestání – *princip inkviziční* x soudní trestání – *princip akuzační*
- Rozdílná funkce správního a soudního trestání: postih pachatele a ochrana společnosti pře jeho činností x bezporuchovost chodu veřejné správy
- Rozdílnost v ukládaných sankcích

Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob

Skutkové podstaty trestných činů

- Od 1. 1. 2012 do 30. 11. 2016 – pozitivní výčet - katalog trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba – 83 skutkových podstat
- Od 1. 12. 2016 – novela TOPO – rozšíření trestní odpovědnosti právnické osoby na všechny trestné činy vyjma vyjmenovaných trestných činů (negativní výčet), a to vojenských a několika dalších vybraných trestných činů násilných a trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže – navýšení skutkových podstat na cca 220!
- Faktické rozšíření odpovědnosti právnických osob od 1. 12. 2016 o mj. tyto trestné činy:

Vybrané skutkové podstaty – přesah na správní trestání – dopravní delikty

- Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti – § 147/3 TZ
- Ublížení na zdraví z nedbalosti - § 148/2 TZ

..kdo porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony..

- Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti - § 147/2 TZ
- Ublížení na zdraví z nedbalosti - § 148/1 TZ

..kdo jinému ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona..

- Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku - § 151 TZ

Vybrané skutkové podstaty – přesah na správní trestání – osobní údaje, regulace

- Neoprávněné nakládání s osobními údaji - § 180/2 TZ

..kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti..

- Úřad pro ochranu osobních údajů, Česká národní banka

- Legalizace výnosů z trestní činnosti - § 216 TZ

- Legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti - § 217 TZ

- Finančně analytický úřad

- Neoprávněný přístup k počítač. systému a nosiči informací - § 230 TZ

Úřad pro ochranu osobních údajů

Vybrané skutkové podstaty – přesah na správní trestání – daně, regulace

- Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby -§ 240 TZ

Finanční úřad

- Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže -§ 248/1 alinea 3 TZ

..kdo v rozporu s jiným právním předpisem upravujícím činnost osob oprávněných k podnikání na finančním trhu, činnost bank a jiných právnických osob oprávněných k provozování finanční činnosti, obchodování s investičními nástroji, penzijního připojištění a pojišťovnictví, obhospodařování a administraci investičních fondů nebo zahraničních investičních fondů, poruší závazná pravidla obezřetného podnikání, odborné péče ..

Česká národní banka

Vybrané skutkové podstaty – přesah na správní trestání – hospodářská soutěž, veřejné zakázky

- Porušení předpisů o pravidlech hosp. soutěže -§248/3 alinea 1 TZ

..kdo v rozporu s jiným právním předpisem na ochranu hospodářské soutěže se svým konkurentem uzavře dohodu o určení ceny, dohodu o rozdělení trhu nebo jinou dohodu narušující hospodářskou soutěž..

- Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě – 256 TZ a Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži – § 257 TZ

- Porušení předpisů o pravidlech hosp. soutěže -§248/3 alinea 2 TZ

..kdo v rozporu s jiným právním předpisem o veřejných zakázkách poruší závažným způsobem závazná pravidla zadávacího řízení..

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Vybrané skutkové podstaty – přesah na správní trestání – životní prostředí

- Poškození a ohrožení životního prostředí -§293 TZ
- Poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti §294 TZ
- Poškození vodního zdroje § 294a TZ
- Poškození lesa - § 295 TZ
- Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek - § 297 TZ
- Neoprávněné nakládání s odpady – §298 TZ

Česká inspekce životního prostředí

Odsouzené právnické osoby a související otázky dle ZZVZ

Dopady trestního stíhání právnické osoby na účast v zadávacím řízení

- **Dopady dle TOPO:**

- Uložení trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži

- **Dopady dle ZZVZ (zák. č. 134/2016 Sb., účinný od 1. 10. 2016):**

- Nezpůsobilost k účasti v zadávacím řízení
- Vyloučení účastníka ze zadávacího řízení

- **Související dopady:**

- Negativní výpis z RT
- Nemožnost žádat o tzv. finanční podporu, tj. dotace, subvence, granty, návratné finanční výpomoci nebo příspěvky
- Jedná o dvojí trestání za totéž?

Možné dopady trestního stíhání právnické osoby na účast v zadávacím řízení dle ZZVZ

- **Nezpůsobilost k účasti v zadávacím řízení -§74 odst. 1 písm. a) ZZVZ**
  - Způsobilým k účasti v zadávacím řízení není ten, kdo byl v zemi svého sídla v posledních 5 letech před zahájením zadávacího řízení pravomocně odsouzen pro trestný čin uvedený v příloze k ZZVZ; jde mj. o tyto trestné činy:
    1. Některé trestné činy proti majetku (např. podvod, legalizace výnosů z trestné činnosti)
    2. Některé trestné činy hospodářské (např. sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě)
    3. Některé trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (např. úplatkářství)
    4. Trestné činy spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo trestné činy účasti na organizované zločinecké skupině
  - Při splnění podmínek zadavatel vyloučí právnickou osobu z účasti v zadávacím řízení

Možné dopady trestního stíhání právnické osoby na účast v zadávacím řízení dle ZZVZ

- Vyloučení účastníka ze zadávacího řízení -§48 odst. 5 písm. f) ZZVZ
  - V případě, že se právnická osoba dopustila v posledních 3 letech před zahájením zadávacího řízení nebo po zahájení zadávacího řízení závažného profesního působení, které zpochybňuje její důvěryhodnost, včetně pochybení, za která byla disciplinárně potrestána nebo jí bylo uloženo kárné opatření
  - Zadavatel může rozhodnout o vyloučení účastníka → závisí na vůli zadavatele
  - Profesní pochybení – souhrn jakéhokoli zaviněného jednání, které má dopad na profesní důvěryhodnost dotčeného subjektu → možnost velmi širokého výkladu

Možné dopady trestního stíhání právnické osoby na účast v zadávacím řízení dle ZZVZ

- **Zánik účinků odsouzení** (obdoba zahlazení u právnických osob) - § 27 TOPO
- Na odsouzenou právnickou osobu se hledí, jako by nebyla odsouzena, jestliže od právní moci odsuzujícího rozsudku uplynula doba uvedená pro promlčení výkonu trestu u odsouzené právnické osoby (§ 24 TOPO)
- Lhůty 30 let, 20 let, 10 let nebo 5 let, v případě žádného z trestů nedochází okamžikem jeho vykonání k automatickému zániku účinků odsouzení

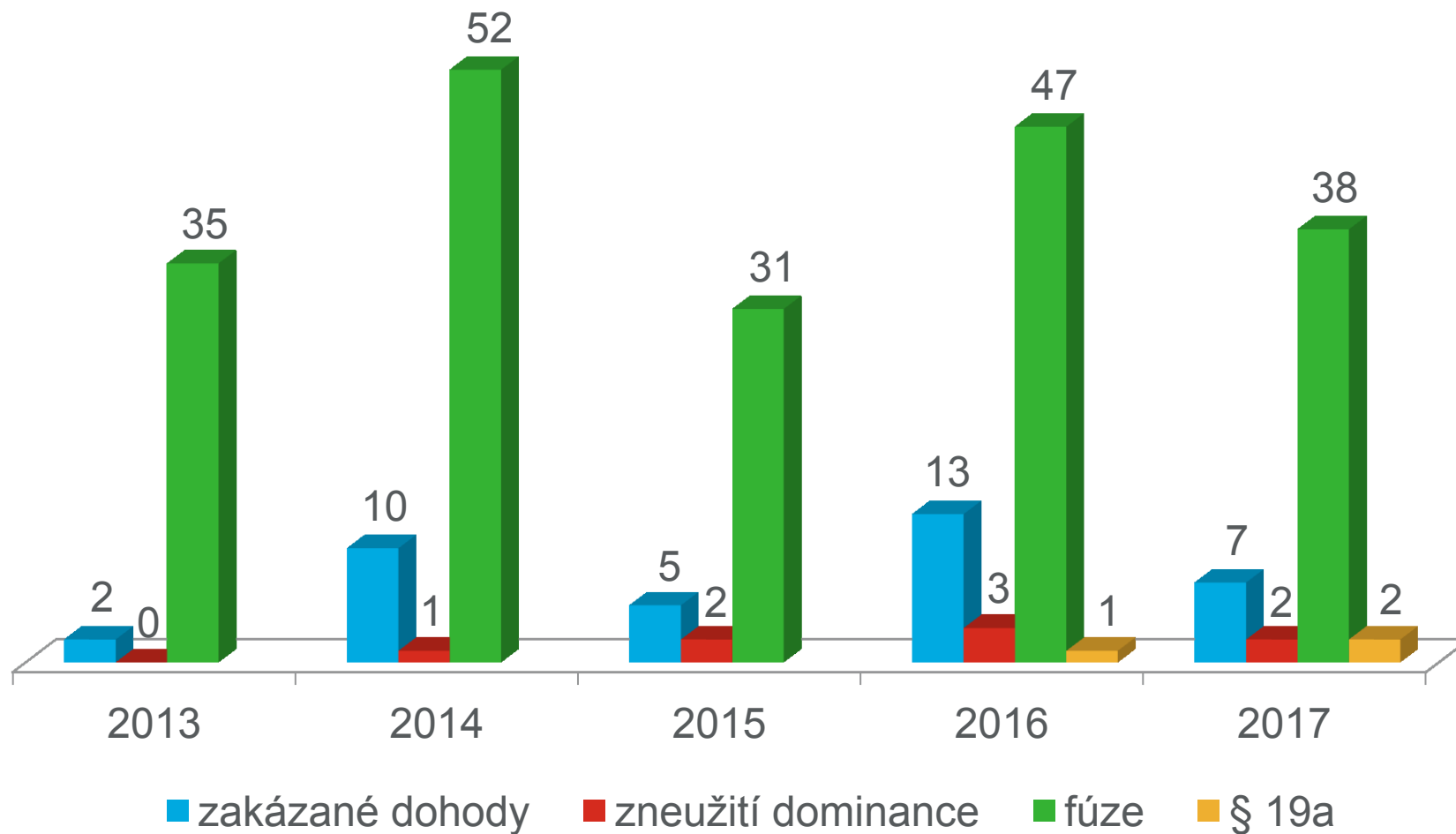
Ukládání trestů/správních trestů

Ukládání trestů/správních trestů

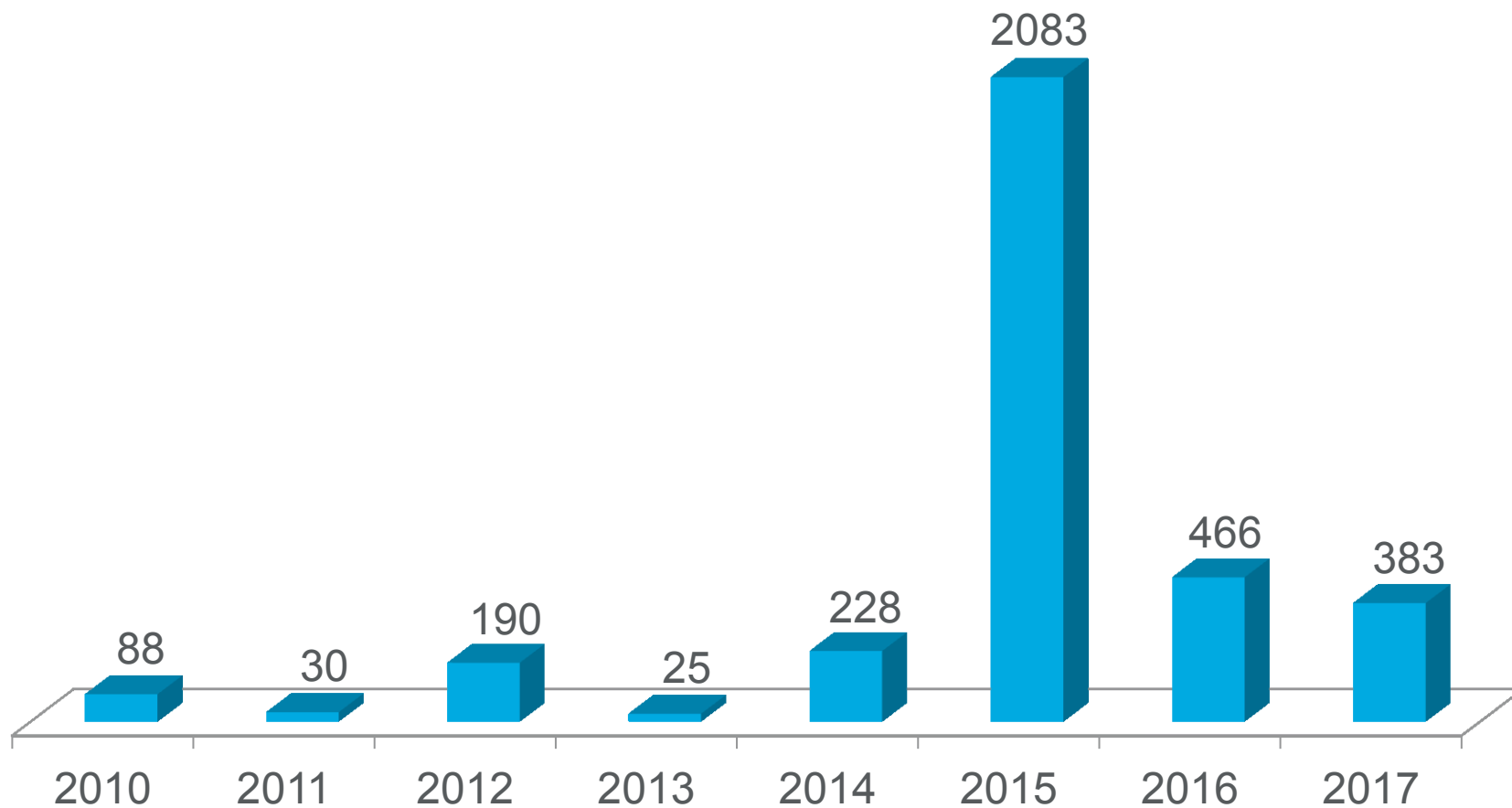
- Vedle správního trestu je možné současně provést záznam bodů do registru řidičů (srov. **NSS 6 As 114/2014**).
- Otázka ekvivalence obvinění z přestupku (správního deliktu) s trestním obviněním ve smyslu čl. 6 Evropské úmluvy - rozhodnutí ESLP *Ozturk vs. Německu* 1984 (dopravní přestupek postaven na roveň trestnímu obvinění. Stejně tak přestupky proti občanskému soužití – viz ESLP *Kadubec vs. Slovensku* 1998 a *Lauko vs. Slovensku* 1998).
- Pořádková pokuta uložená policejním orgánem či státním zástupcem postavena na roveň trestnímu obvinění dle čl. 6 Evropské úmluvy (**PI. ÚS 15/04**).
- Kárné řízení se soudci obecných soudů naopak není ekvivalentní řízení trestnímu podle čl. 6 Evropské úmluvy (**PI. ÚS 33/09**).

Ukládání trestů/správních trestů - statistika

Počty vydaných rozhodnutí ÚOHS

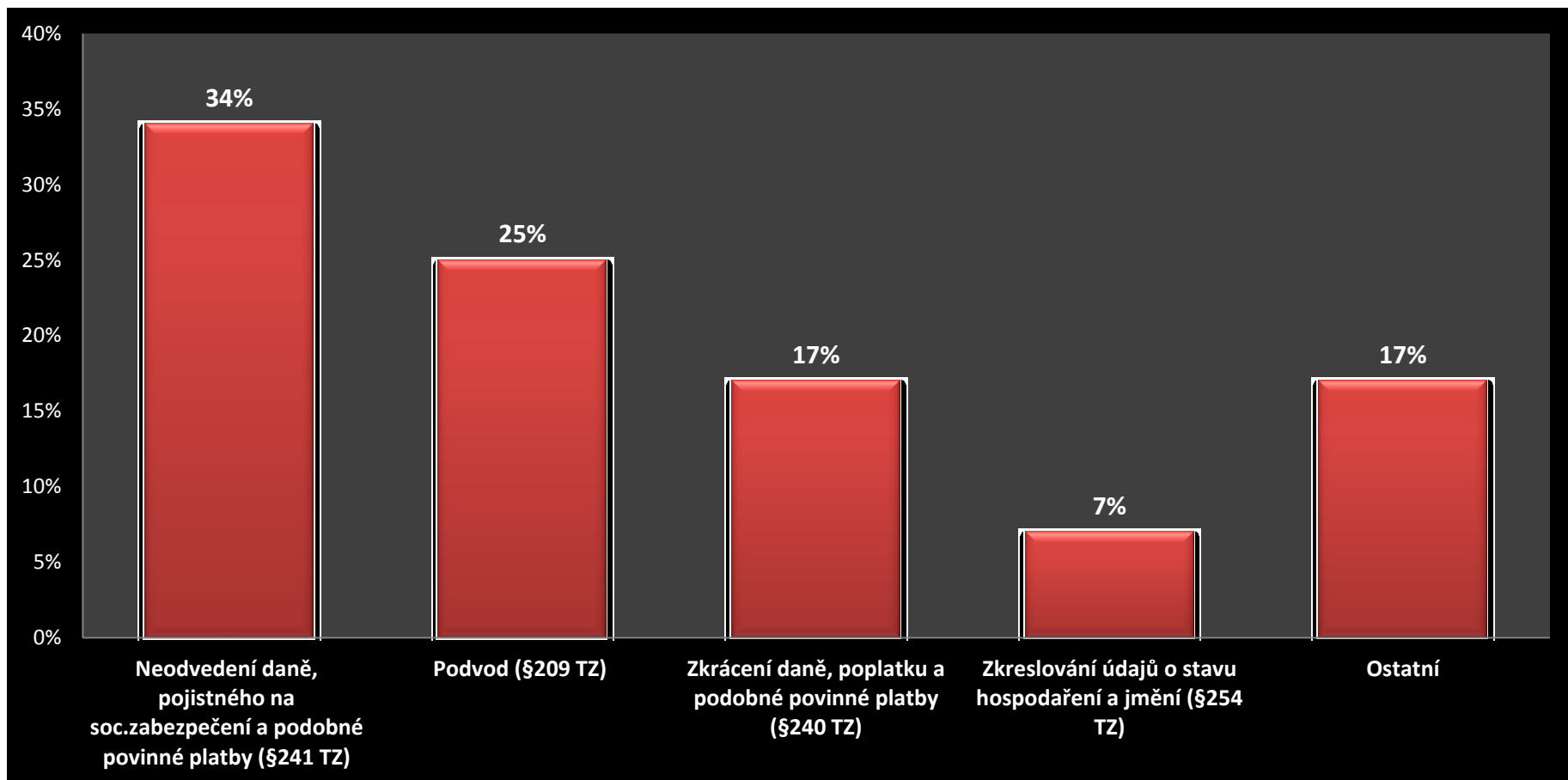

Výše uložených sankcí ze strany ÚOHS v I. stupni v milionech Kč

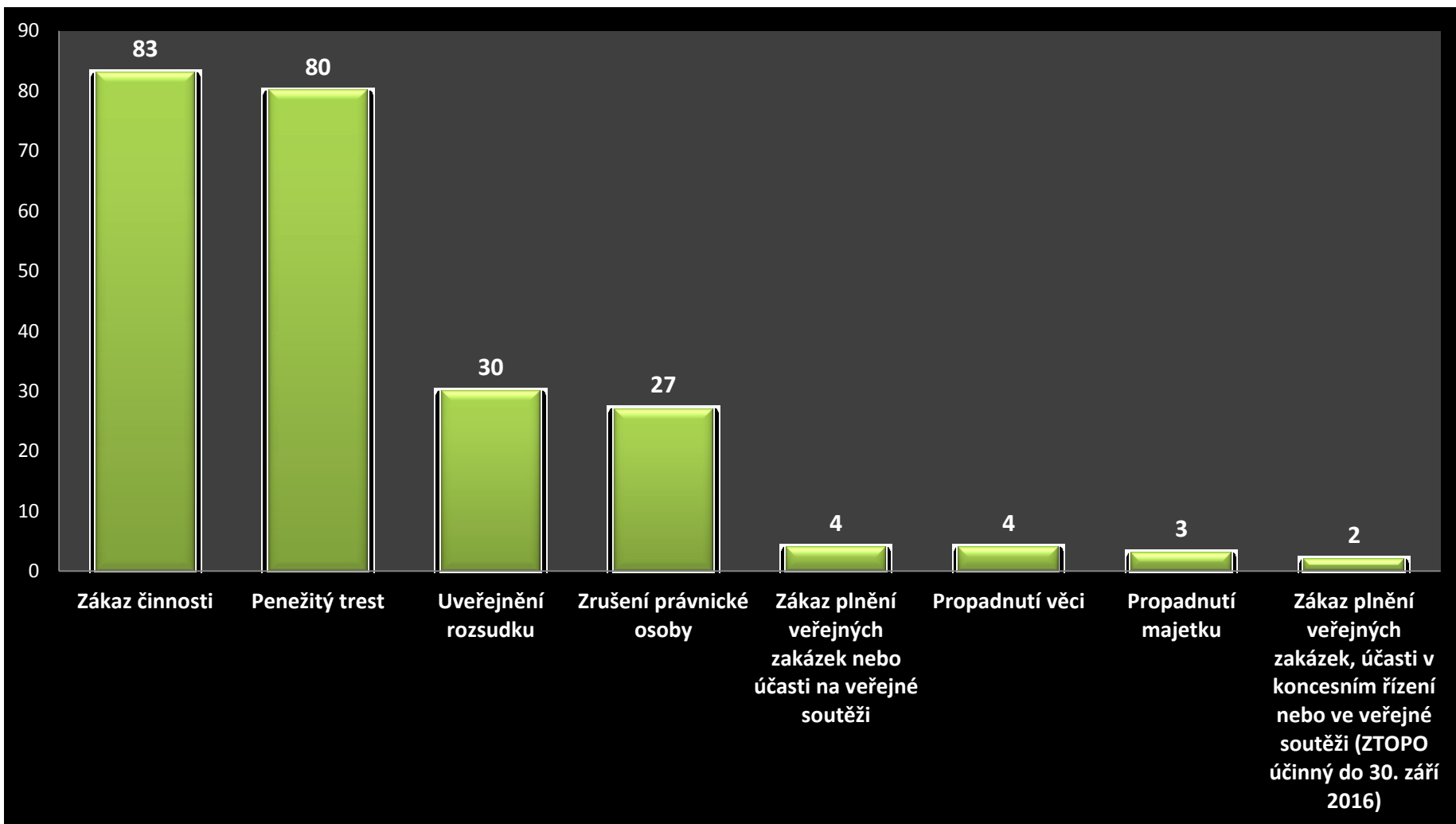

Statistika - Trestní stíhání právnických osob ukončená uložením trestu

- Od účinnosti TOPO (tj. od 1. ledna 2012 do konce roku 2017), bylo celkem **225** trestních stíhání ukončeno uložením trestní sankce

Statistika - Uložené tresty od účinnosti TOPO

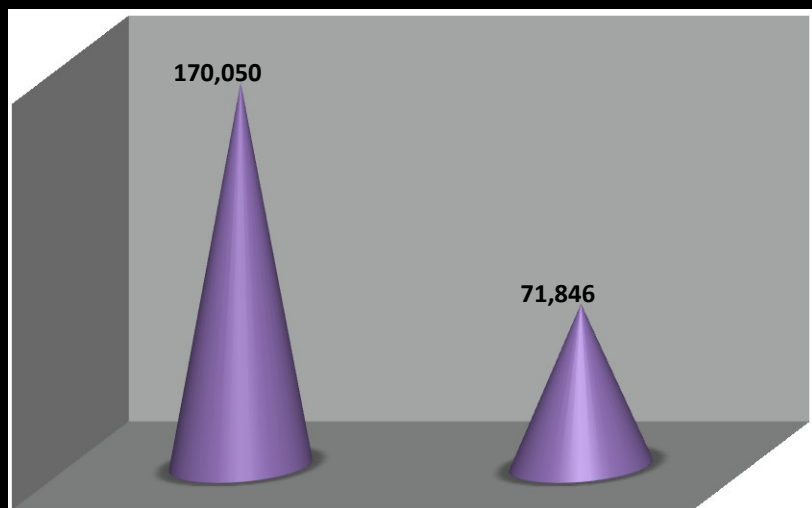

Statistika - Uložené peněžité tresty

- Peněžité tresty uloženy celkem v **80 případech**

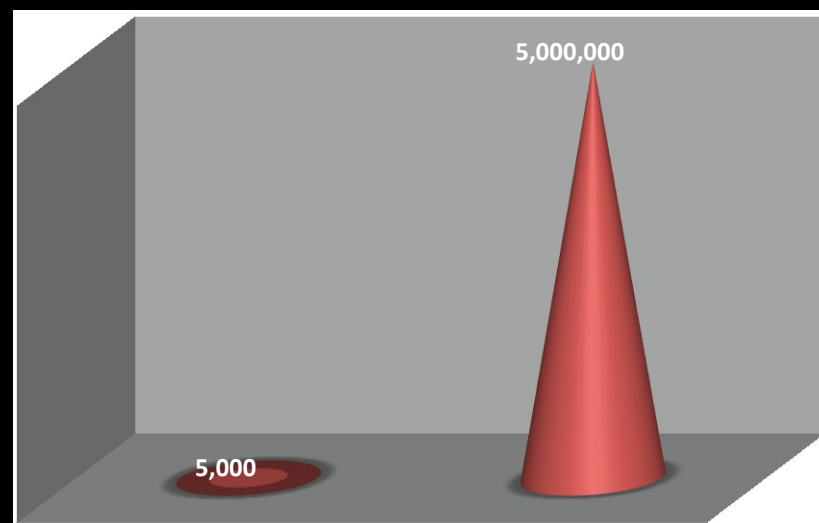
Průměrná výše peněžitého trestu

Průměrná výše
peněžitého trestu

Průměrná výše
peněžitého trestu - bez
zločinů podplácení

Minimální/maximální výše

Penežitý trest -
Minimální

Penežitý trest -
Maximální

- Nejvyšší uložené peněžité tresty - **5 000 000 a 3 000 000 Kč** - byly uloženy za zločin podplácení

Ne bis in idem

Ne bis in idem – vývoj

- Průlomové rozhodnutí NS v roce 2004 – aplikace *ne bis in idem* v trestním právu i ve vztahu k přestupku (**NS 11 Tdo 738/2003**) – není možno stíhat ani odsoudit v trestním řízení osobu, kde dřívější přestupkové řízení o tomtéž skutku bylo skončeno pravomocným rozhodnutím správního orgánu. Odkaz na Evropskou úmluvu – aplikace nebýt trestán ani souzen za týž čin dvakrát.
- Následná diskuse rozšířila aplikaci *ne bis in idem* v trestním řízení na celou oblast veřejného práva.
- Postupně se zásada *ne bis in idem* aplikuje i ve vztahu k jiným veřejnoprávní sankcím v rámci správního trestání (**NS 6 Tdo 683/2013**)

Ne bis in idem – daňové penále

- ESLP opakovaně rozhodl v roce 2014, že postih obviněného v daňovém řízení vylučuje jeho postih za tentýž skutek v trestním řízení, jedná se tedy o překážku *ne bis in idem* – viz ESLP *Nykanen vs. Finsko*, č. 11828/11 a ESLP *Lucky dev. vs. Švédsko*, č. 7356/10. Obdobně kopíruje tuto svoji judikaturu ESLP v rozhodnutích *Jussila vs. Finsko*, č. 73053/01 a *Engel a další vs. Nizozemí*, č. 5100/71.
- Následuje rozhodnutí rozšířeného senátu NSS z listopadu roku 2015, sp. zn. **4 Afs 210/2014**, kde konstatuje totožně s ESLP, že daňové penále má povahu trestní sankce, a jedná se tak o překážku *ne bis in idem*. Závěry NSS pak respektovali i trestní soudy a orgány činné v trestním řízení.

Ne bis in idem – daňové penále

- VS ESLP v listopadu 2016 vyhlásil průlomový rozsudek ve věci *A a B vs. Norsku* č. 2413/11 a č. 29758/11 – ESLP posuzoval řadu kritérií pro aplikaci zásady *ne bis in idem* v případě uložení daňového penále vedle trestní sankce za krácení daně v trestním řízení. Závěr, že nejde o překážku *ne bis in idem*, je-li mezi daňovým a trestním řízením dostatečná úzká věcná a časová souvislost. Je však třeba uložené penále vzít v úvahu při ukládání trestu, tj. volbě jeho druhu a jeho výměře v trestním řízení.
- Navazuje usnesení VS TK NS z dubna 2017, sp. zn. **NS 15 Tdo 832/2016**, publikované rovněž ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 15/2017.

Ne bis in idem – správní a trestní řízení: trestní pohled

- Trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno (§ 11 TŘ):
  - A) proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno (**písm. f**);
  - B) proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o postoupení věci s podezřením, že skutek je přestupkem nebo kárným proviněním, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno (písm. h); a
  - C) stanoví-li tak mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána (**písm. j**).

Ne bis in idem – správní a trestní řízení: trestní pohled

- Trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno (§ 11 TŘ):
  - Rozhodnutí o zastavení:
    - A) Státní zástupce - § 175/1 písm. a) TŘ, § 172/1 písm. d) TŘ
    - B) Soud v rámci předběžného projednání obžaloby - § 186 písm. c) TŘ
    - C) Soud v rámci hlavního líčení - § 223/1 TŘ
    - D) Odvolací soud - § 257/1 písm. c) TŘ

Ne bis in idem – správní a trestní řízení: trestní pohled - TOPO

- TOPO od 1. 1. 2012 až do 1. 7. 2017, tj. do účinnosti PřesZ, obsahoval specifickou právní úpravu *ne bis in idem* pro právnické osoby - **§ 28**
- A) Zahájení trestního stíhání proti právnické osobě brání tomu, aby o témže skutku proti téže právnické osobě probíhalo řízení o správním deliktu. – překážka *litispendence*
- B) Trestní stíhání proti právnické osobě nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže právnické osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o správním deliktu a toto rozhodnutí nebylo zrušeno – překážka *res iudicata*
- Od 1. 7. 2017 **§ 28 TOPO** je zrušen a nahradil ho **§ 77 PřesZ**.

Ne bis in idem – správní a trestní řízení: pohled správního trestání

- Nikdo nemůže být obviněn z totožného přestupku za skutek, o němž již bylo proti téže osobě zahájeno řízení podle PřesZ nebo trestní řízení (§ 77/1 PřesZ) – *překážka litispendence*.
- Nikdo nemůže být obviněn z přestupku za skutek, o němž již bylo v jiném řízení proti téže osobě pravomocně rozhodnuto (§ 77/2 PřesZ) – *překážka res iudicata*. Takovým rozhodnutím se rozumí (i) rozhodnutí o tom, že se skutek nestal, (ii) nespáchal jej obviněný, (iii) spáchání skutku se nepodařilo obviněnému prokázat nebo (iv) že skutek je trestným činem nebo totožným přestupkem nebo není přestupkem, (v) trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno (vi) bylo zastaveno na základě narovnání, (vii) bylo podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání nebo (viii) bylo odstoupeno od trestního stíhání mladistvého.

Ne bis in idem – správní a trestní řízení: pohled správního trestání

- Správní orgán, aniž řízení zahájí, věc usnesením odloží, jestli se o totožném skutku vede trestní řízení (**§ 76/2 PřesZ**).
- Správní orgán, aniž řízení zahájí, věc usnesením odloží, jestliže o skutku již bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem nebo orgánem činným v trestním řízení způsobem uvedeným v **§ 77/2 PřesZ** (**§ 76/1 písm. i) PřesZ**).
- Správní orgán řízení o přestupku usnesením zastaví, jestli se o totožném skutku vede trestní řízení (**§ 86/4 PřesZ**).
- Správní orgán usnesením zastaví řízení, jestli o skutku již bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem nebo orgánem činným v trestním řízení způsobem uvedeným v **§ 77/2 PřesZ** (**§ 86/1 písm. j PřesZ**).

Ne bis in idem – správní a trestní řízení: pohled správního trestání: přezkumné řízení

- Podle **§100/1 PřesZ** vyjdou-li najevo skutečnosti, které odůvodňují posouzení skutku, o kterém již bylo pravomocně rozhodnuto jako o přestupku, jako trestného činu, zruší příslušný správní orgán rozhodnutí o přestupku v přezkumném řízení.
- Rozhodnutí o přestupku správní orgán zruší v přezkumném řízení též tehdy, pokud bylo vydáno přesto, že o totožném skutku již pravomocně rozhodl orgán činný v trestním řízení tak, že se skutek nestal, (ii) nespáchal jej obviněný, (iii) spáchání skutku se nepodařilo obviněnému prokázat nebo (iv) že skutek je trestným činem nebo totožným přestupkem nebo není přestupkem, (v) trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno (vi) bylo zastaveno na základě narovnání, (vii) bylo podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání nebo (viii) bylo odstoupeno od trestního stíhání mladistvého.

Úvahy na závěr

Poznámky na závěr

- V trestním právu narůstá trend kriminalizace právnických osob, zejména podnikatelů, počet případů roste, sankce jsou stále mírné
- Současně narůstá trend europeizace trestního práva a mezinárodní spolupráce zejména v oblasti daňové kriminality, AML a korupce
- Pochybnosti o funkčnosti právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob – diskuse nad tím, zda by nestačilo účinné správní trestání
- Pochybnosti nad vyloučením trestní odpovědnosti právnických osob za kartely a porušení hospodářské soutěže obecně
- Otazníky na zavedení „trestního liaison“ – inspirace soutěžní úpravou?

Dentons v České republice

Od r. 1991 v České republice

Tým:

65 právníků, včetně

14 partnerů

DENTONS

2017 Kancelář doporučena v:

5 oborech práva

9 právníků doporučeno individuálně

2017 Kancelář doporučena v:

7 oborech práva

3 právníci hodnoceni jako Leading Individual

Právnícká firma roku pro mezinárodní kancelář 2016

IFLR

Nejlepší právnícká firma v České republice

IFLR Women in Business Law Awards 2016 a 2017

THE LAWYER

Awards 2017

Mezinárodní právnícká roku 2017

The Lawyer Awards 2017

Evropská právnícká firma roku 2017

Chambers Europe Awards 2017

Děkuji za pozornost

大成 DENTONS

JUDr. Ladislav Smejkal

advokát / partner

ladislav.smejkal@dentons.com

+420 236 082 242

+420 775 220 975

Dentons Europe CS LLP, organizační složka
advokátní kancelář

V Celnici 6

110 00 Praha 1